

HUYSE VERREDONCK LANGS DE REYNAERTROUTE

ABDON VAN BOGAERT



Afb. 1.

Sedert augustus 2001 woon ik met mijn echtgenote Gonda in het landelijke Meerdonk (gemeente Sint-Gillis-Waas) en zoals de naam Dijkstraat laat vermoeden is dat op een oude (Schelde)dijk. De ligging van ons dijkhuis op de Reynaert- en Hulsterlooroute heeft mij geïnspireerd tot het ontwerpen van een Reynaerttafereel waarvoor ik een plaats heb gereserveerd op de voorgevel van ons huis, althans tijdens de zomermaanden.

Rik van Daele, Marcel Ryssen en Herman Heyse, drie hardnekkige vossenjagers, stelden in 1991 de handige gids *Het land van Reynaert* samen met een Reynaertauto- en langeafstandswandelroute. Vanaf 13 juli 2008 is de Dijkstraat ook opgenomen in het knooppuntennetwerk Waasland voor fietsers (routes 11 en 75). Daarom is het niet verwonderlijk dat ook onze straat met zijn weidse polderzichten in de smaak valt bij vele wielertoeristen en wandelaars (afb. 2 en 3).

Het afgebeeld fragment op het paneel, een detail uit *Van den vos Reynaerde* waarin de vos een kip de nek omwringt, krijgt in mijn voorstelling een eigen(zinnig) verhaal met vooral dieren uit onze polder die tevens een symbolische functie meekrijgen (afb. 4). Ik vertel u graag dit persoonlijke verhaal.

Op een keer, heel lang geleden, trok Reynaert de vos vermomd in monnikspij via het zanderig pad op de dijk naar het bedevaartsoord Hulsterlo. Op zijn strooptocht in de nabijheid van het dijkhuisje Verredonck wrong de sluwe schurk een kip de nek om. Het was 'Coppe die Reynaert hadde bi der croppe'. En met een sluwe list zette hij het hele dierenrijk op de verkeerde poot! Ik laat alle spelers de revue passeren.

Reynaert de vos werd in de middeleeuwen als een boosaardig dier gezien (een 'scalk'). Begrijpelijk ziet toeristisch Vlaanderen hem veeleer als een sympathieke



Afb. 2 en 3. Foto's © Abdon van Bogaert

schelm met guitige, ondeugende oogjes, de stoere deugniet onder de dieren. Maar de 'felle' is zeker geen Uilenspiegel die opkomt voor de kleinen en verdrukten, want een kip behoort nu eenmaal niet tot 'de groten' in het bizarre dierenrijk! Reynaert staat in mijn verhaal voor de brutale niets ontziende crimineel die, als het hem uitkomt, over lijken gaat, symbool van het mondiale en individuele geweld, van oorlogen, terrorisme, vandalisme e.a., kortom de macht van het kwaad ...

Op het paneel staat hij afgebeeld op tocht door ons polderland of, zoals het oude verhaal vertelt, op stap in 'Waes, int soete lant'. Vermomd als monnik heeft de rosse schurk een kip de nek omgedraaid. Er ontbreekt een veer in de vleugel. Listig als hij is, heeft Reynaert die pluim op een houtje geprikt en in het water gegooid om zo zijn achtervolgers op een dwaalspoor te brengen. Met gemengde gevoelens staren enkele dieren, dom als ze zijn, naar de verkeerde kant en denken dat een van de vrouwen van de haan verdronken is.

Coppe de kip in de klauw van Reynaert, och arme, is dood en uitgeteld. Zij symboliseert de zovele onschuldige slachtoffers van al dat brute geweld en toont de schrijnende onmacht om daar zelf, of in groep, iets aan te kunnen veranderen.

De zwarte kraai Tielcelijn midden op het paneel krijst en krast de droeve mare: 'Kijk daar, een witte pluim in het water, er is een kip verdronken! Dit is het laatste nieuws jongens' en hij denkt: ik heb de primeur! De journalist-paparazzo is er als de kippen bij, blaast met zijn slogan van 'heilige persvrijheid' hoog van de toren en speelt overtuigend in op de magische kracht van zijn nieuwsgierige beestenpubliek. De macht van media en reclame ...

Cantecler, de pronkerige haan, staart weemoedig over het water en weent tranen met tuiten bij het verlies van een van zijn eega's (of is het een dochter?), zijn 'miss beauty' nog wel! Toch is voor hem een vrouwtje meer of minder niet



Afb. 4.

onoverkomelijk! Heeft deze directeur-generaal niet een heel kippenhok tot zijn beschikking? Hij jammert wel: 'Nu vermindert de productie van mijn eieren, wat een mega financieel verlies!' De bezitsdrang naar geld, de business en commerce ...

Het veldier Cuwaert de haas en het staldier Krulstaert het varken zijn de lijkbidders van dienst, die meehuilen met de haan. Ze wenen dikke krokodillentranen, kijken gelaten mee aan de rand van het water, maar piekeren vooral: is er een testament? Ze zijn beiden geen kippen en hebben dus geen recht op de bezittingen van Coppe zonder kop. Toch hopen beiden op een erfenis. Tranen vol schijnheiligheid ...

Kwaeker de kikker volgt het schouwspel aan het water zonder zich moe te maken. Hij bedenkt een uitvlucht om niet te mee te moeten helpen bij de moeilijke

speurtocht naar de dode kip en kwaakt luid: 'Geen tijd om te zoeken omdat mijn eigen dikkopjes belangrijker zijn!' De drang naar eigenbelang ...

In het middeleeuwse dierenverhaal verheft de mens de leeuw tot koning van het dierenrijk en 'apetrots' verkondigt hij dat het menselijk wezen niet afstamt van Adam en Eva maar wel van de aap. Enkel mensen kronen zichzelf toch tot koning? Daarom krijgt niet Nobel de leeuw het kroontje van macht en pracht, maar zet de aap Botsaert zelf het gouden juweel op zijn kop. Hij is toch de voorvader van het mensdom? 'Zijne koninklijke hoogheid' gaat nu volledig op in zijn nieuwe rol en merkt uiteraard niets van het kippendrama. De macht van zelfvoldaanheid ...

Met tintelende oogjes staart de huismus, het anonieme straatvogeltje op de schouder van koning aap, naar de royaltyshow. Het kijkt vol bewondering op naar de groten der aarde, het blauw bloed, de glitter en de glamour van sterren en vedetten. Maar het vraagt zich toch af: het lijkt wel mooi, maar is het niet allemaal schijn?

De kerkuil verwijst niet alleen naar het instituut (katholieke) Kerk maar ook naar de invloed van alle religies. Voor veel aangelegenheden en problemen knijpen de leiders wel eens een oogje dicht, of sluiten ze allebei ...

De mol, die de grond ondergraaft, is een zwartkijker, waardoor hij geen steek ziet of wil zien! Alleen 'van horen zeggen' verneemt hij het nieuws over het kopje kleiner maken van de kip. Half geïnformeerd bazuïnt hij rond: 'Ze zeggen dat Reynaert de kip zelfs tot op haar blootje heeft gepluimd, en ze leefde toen nog! Schandalig toch?' Voor de mol schijnt het licht niet in de duisternis. De macht van pessimisme ...

Met frêle vleugeltjes fladdert de libel speels en dartel boven het Scheldewater. Ook al is het nieuws minder goed, de waterjuffer maakt zich geen zorgen. Ze is een kunstenares, volksfilosofe, creatievelinge die de dag neemt zoals hij komt. Een 'schepper' in de 'schepping' met het glas niet halfleeg maar halfvol. De kracht van positief denken ...

Onderaan op het paneel is in een soort unciaalschrift HUYSE VERREDONCK aangebracht. De oude schrijfwijze met 'huyse' en 'donck' (een zanderige hoogte) legt de link naar het middeleeuwse verleden van de twee polderdorpen. De naam is gevormd uit het eerste deel van Verrebroeck en het laatste van Meerdonck. In Verrebroek werd ik geboren, in Meerdonk bracht mijn echtgenote haar jeugd jaren door, vandaar deze combinatie.

In mijn interpretatie is het verhaal van dit Reynaertpaneel niet alleen een stille aanklacht tegen al wat er tegenwoordig misgaat in onze maatschappij, maar het draagt ook een boodschap mee. Dieren doden om te overleven, terwijl huisdieren dit

verleerd hebben, want ze krijgen hun voedsel toegeworpen. De mens, begiftigd met verstand, is slim en dom, sluw en braaf, heilig en duivels, schizofreen en hypocriet. Maar laat je niet misleiden, dit satirische tafereel is geen sluwe list, want er is ook veel moois en goeds onder de zon. Blijf optimist zoals de libel. Pluk elke levensdag die je krijgt en geniet van natuur en cultuur. Maak er soms ook een fietsdag van en rijd door de mooie Dijkstraat in de Meerdonkse polder.



Afb. 5.

Ter gelegenheid van de voorstelling van het paneel op 6 augustus 2008 schreef toenmalig dorpsdichter van Sint-Gillis-Waas Paul Vereecken en inwoner van de Dijkstraat (links op de foto naast Abdon en echtgenote Gonda, afb. 5) een gedicht:

Verredonck

Waarom ook nu nog Reynaert telt?
Omdat de felle-met-de rossen-baard
al eeuwen door de polders waart ...
en ook in Meerdonk wordt gemeld!

Hier duikt hij op langs dijk of tronk,
verschanst zich in een oude schuur
of rust, na weer een avontuur,
wat uit in *Huyse Verredonck*.

De kraaien brengen het wel rond:
hoe Reyn vandaag nog streken heeft
en al wat mis gaat afficheert.
De sluwe vos maakt ieder kond
dat mensen nog steeds mensen zijn:
voorzien van hoogmoed en venijn
en schaamteloos en eigenwijs
op zoek naar 't eigen paradijs ...

De kunstenaar – die slaat en heelt –
brengt ieder dier gepast in beeld.
Met scherpe pen scheidt hij 't verhaal
van 't mensdom, maar in dierentaal!
Met oog voor 't kleine, met geduld,
heeft hij *zijn* fabel feilloos ingevuld.

Want ook vandaag zingt Reyn zijn lied
en hoge bomen spaart hij niet.
Vos Reynaert past op ieders tellen
en laat zich nooit de les opspellen.

Paul Vereecken